

วิธีวิทยาการทางการสอนวรรณคดีไทยสำหรับเด็กยุคใหม่ METHODOLOGY IN TEACHING THAI LITERATURE FOR MODERN CHILDREN

พระมหาวัชร วัชรญาณ พระครูปริยัตติจันทบัณฑิต และภาวินี แสงนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย, จังหวัดเลย, ประเทศไทย

**Phramaha Watchara Vajirayano, Phrakru Pariyattichanthabandit,
and Phawinee Saengnak**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Loei Buddhist College, Loei, Thailand
Corresponding Author E-mail: kimcreem236@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชันอัลฟา (Generation Alpha) ในบริบทของสังคมยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากคนในแต่ละยุคสมัยมีลักษณะทางบุคลิกภาพ ทัศนคติ และกระบวนการคิดที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะผู้เรียนในยุคเจนเนอเรชันอัลฟาที่เติบโตท่ามกลางนวัตกรรมเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้มีความสามารถในการเปิดรับข้อมูลและมีความสนใจที่หลากหลายในหลากหลายมิติ อย่างไรก็ตาม การสร้างความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวรรณคดีไทยอันเป็นมรดกทางปัญญาที่มีคุณค่ายังคงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผลจากการศึกษาพบว่า แนวทางการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้วรรณคดีไทยสำหรับผู้เรียนในยุคใหม่ จำเป็นต้องอาศัยวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ที่มีนวัตกรรมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเอื้อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากวรรณคดีไทยเข้ากับวิถีชีวิตจริงในสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการยกระดับคุณภาพการศึกษาภาษาไทยในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: วิธีวิทยาการสอน; วรรณคดีไทย; เด็กยุคใหม่; เจเนอเรชันอัลฟา;

Abstract

The objective of this academic article was to examine appropriate instructional methodologies for Thai literature tailored to Generation Alpha learners within the context of a rapidly changing digital society. Distinct personality traits, attitudes, and cognitive processes are shaped by the shifting environments of each generation. In particular, Generation Alpha individuals were born and raised amidst advanced digital technologies and social networks, by which diverse information is accessed and multifaceted interests are cultivated. Nevertheless, amidst this modernization, the preservation of Thai national identity, traditional arts, culture, and Thai literature as a valuable cultural heritage was deemed highly essential. According to

the findings, the development of positive attitudes toward Thai literature among modern learners was required to be facilitated through innovative and diverse pedagogical methodologies. Through these active learning processes, learners were enabled to bridge the knowledge of traditional literature with real-life applications in contemporary society. Consequently, the implementation of these adaptive instructional frameworks was concluded to be crucial for enhancing the efficiency of Thai language education for the new generation.

Keywords: Instructional Methodology; Thai Literature; Modern Learners; Generation Alpha;

บทนำ

วรรณคดีเกิดจากความรู้สึกนึกคิดของกวีที่ถ่ายทอดออกมาจากจิตใจให้ปรากฏในรูปหนังสือ มีถ้อยคำอันไพเราะสามารถเข้าใจผู้อ่านหรือผู้ฟังให้เกิดความรู้สึก ซึ่งเห็นได้ว่าวรรณคดีมีความสำคัญในการผสมผสานศาสตร์ ดังที่ เสฐียรโกเศศ (2555) กล่าวไว้ว่า วรรณคดีไทยเป็นมรดกอันล้ำค่า เป็นศิลปกรรมทางภาษาอันเป็นเครื่องแสดงถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ถ่ายทอดผ่านความรู้สึกคิด จินตนาการของมนุษย์ให้ผู้อ่านเกิดข้อคิดประเทืองปัญญามีความเพลิดเพลินและจรรโลงใจ สอดคล้องกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2538) ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับการศึกษาวรรณคดีไทยตอนหนึ่งว่า “การศึกษาวรรณคดีและกวีนิพนธ์ อันเป็นศิลปะสมบัติของชาติที่บรรพบุรุษได้อุตสาหะสร้างสรรค์ขึ้นด้วยอัจฉริยภาพอันสูงย่อมจะอำนวยผลให้แก่ผู้ใฝ่ใจศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต กล่าวคือเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมภูมิปัญญา ให้ความรู้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ให้ความเพลิดเพลินเป็นการพัฒนาจิตใจและให้คติธรรมในการดำเนินชีวิต” จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญต่อการเรียนวรรณคดีไทย ยิ่งเด็กยุคใหม่ที่เกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยีพร้อมกับข้อมูลที่ครบถ้วนและรวดเร็วจะส่งผลต่อการเรียนรู้เป็นอย่างดี

วรรณคดีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญา ค่านิยม และวิถีชีวิตของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัย การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษา การคิดวิเคราะห์ และจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนจำนวนไม่น้อยมองว่าวรรณคดีไทยเป็นเนื้อหาที่ห่างไกลจากชีวิตจริง และมีลักษณะเป็นวิชาที่ต้องอาศัยการท่องจำ (ทิตนา แคมมณี, 2557) บริบทของเด็กยุคใหม่มีลักษณะเฉพาะ คือ เติบโตท่ามกลางเทคโนโลยีดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ และข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก การเรียนรู้จึงมักเกิดขึ้นผ่านภาพ เสียง และปฏิสัมพันธ์แบบทันที ขณะที่วิจารณ์ พานิช (2563) กล่าวว่า หากการสอนวรรณคดีไทยยังคงใช้วิธีการบรรยายเป็นหลัก อาจไม่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคใหม่ ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์กรอบแนวคิดทางวิธีวิทยาการสอนวรรณคดีไทย และเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะรอบด้าน

เด็กยุคใหม่

Gen Alpha หรือ Alpha Generation คือเด็กที่เกิดในปี พ.ศ. 2553 หรือ ค.ศ. 2010 จนถึงปัจจุบัน (อายุตั้งแต่ 10 ปีลงไป) เด็กกลุ่มนี้เติบโตมาพร้อมเทคโนโลยีโดยสมบูรณ์แบบ คือ มีเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและมองเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ไม่เหมือนกับเจนก่อน ๆ ที่อยู่ในช่วงการพัฒนาเทคโนโลยี จึงต้องปรับตัวกับโลกที่เปลี่ยนแปลงพอสมควร แต่เด็กเจนนี้สามารถค้นหาหรือเข้าถึงข้อมูลใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องพึ่งพาพ่อแม่ Generation Alpha เจเนอเรชันอัลฟา 2010 เกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2553 เป็นต้นไปเป็นรุ่นลูกของ Gen Y และ Z วัยนี้กำลังเป็นเด็กอนุบาลที่เกิดจากพ่อแม่ที่มีอายุมาก มีลูกน้อย มีเงินทองที่ไม่ต้องดิ้นรนมากเท่ารุ่นอื่น จับอุปกรณ์ดิจิทัล สัมผัสเทคโนโลยีตั้งแต่เกิด เรียนมาก เรียนนาน และมีความหลากหลาย อยู่กับสังคมทุนนิยม มีแนวโน้มเป็นคนวัตถุนิยม (Generation) ทั้งหมด 5 เจเนอเรชันที่ยังมีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้คือ เบบี้บูมเมอร์ (Baby boomers) เจเนอเรชันเอ็กซ์ (Generation X) เจเนอเรชันวาย (Generation Y) เจเนอเรชันซี (Generation Z) และเจเนอเรชันอัลฟา (Generation Alpha) (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559)

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (2564) กล่าวว่า Generation Alpha กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ที่มีบทบาทในการกำหนดโลกในอนาคต พวกเขาคือรุ่นลูกหลานที่จะเติบโตขึ้นในอนาคต มีพฤติกรรมที่แตกต่างจากกลุ่มวัยทำงานในยุคนี้ (Generation X และ Y) พ่อแม่ควรเตรียมพร้อมในการพัฒนาทักษะเลี้ยงดูให้เหมาะสม ผู้ประกอบการจะได้เตรียมพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและพฤติกรรมของกลุ่ม Gen Alpha ที่จะมามีบทบาทในอนาคต Gen Alpha จะเป็นเจนที่มีจำนวนมากและเป็นผู้มีบทบาทในอนาคต Gen Alpha (Generation Alpha) หรือกลุ่มที่เรียกคนที่เกิดตั้งแต่ปี 2010 หรือตั้งแต่ พ.ศ. 2553 – 2568 ซึ่งในปีนี้ เด็กเจนอัลฟาคนแรกจะมีอายุ 11 ปี ซึ่งปัจจุบันพวกเขายังเด็กอยู่ แต่จะเป็นประชากรส่วนสำคัญในโลกอนาคต โดยคาดการณ์ว่าในปี 2025 จะมีประชากรเจนอัลฟาถึงกว่า 2,000 ล้านคนทั่วโลกเลยทีเดียว และในช่วงกลางทศวรรษ 2030 เจนอัลฟาก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดก็มาจากกลุ่มชาวเอเชีย เจนอัลฟาจะมีขนาดใหญ่และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากกว่าคนยุคก่อน พวกเขาจะกลายเป็นพลเมืองโลกที่ใช้เทคโนโลยีสื่อสารเชื่อมโยงทั่วโลก เดินทางหลากหลายและมีหลายอาชีพ

สุริยเดว ทรีปาตี (2563) จากสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเจนอเรชันอัลฟาว่า “เขารู้จักแต่สังคมที่มีเทคโนโลยี เกิดมาก็มีแต่การแข่งขันกัน จนมีคนนิยามให้เด็กยุคนี้ว่า The Ipad Generation และปฏิเสธไม่ได้ว่าโลกกำลังเปลี่ยนไปในแนวของดิจิทัลเวิลด์ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่เปิดรับสื่อ มีตัวอย่างที่บ้าน พ่อแม่ตั้งกฎไว้ว่า ถ้าลูกอายุน้อยกว่า 18 ปี ไม่ให้ดูทีวี แล้วเอาโทรศัพท์ที่ใช้ข้างนอก พอก้าวเข้าบ้านปั๊บ เอาโทรศัพท์มากองไว้ที่ศูนย์กลาง แต่ก็ไม่ได้เป็นกลไกในการป้องกันเลย สุดท้ายก็ตกเป็นเครื่องมือ มีปัญหาเพราะรู้ไม่เท่าทัน อ่อนต่อโลกไป”

การพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ทำให้เจนอเรชันซีมีความแตกต่างจากเจนอเรชันอื่น ๆ การแพร่หลายของอินเทอร์เน็ตได้สร้างโลกที่ไร้ขอบเขต คือ มีเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและมองเป็น

เรื่องปกติในชีวิตประจำวัน สังคมกลางอากาศที่เป็นสังคมไร้พรมแดน เด็กสมัยนี้อยู่กับเทคโนโลยีมากกว่าบ้าน วัด โรงเรียน ไม่เหมือนเด็กสมัยก่อน มีปัญหาทักษะการสื่อสาร เพราะขาดการสื่อสารกันด้วยแววตา กายสัมผัส วจีสัมผัส การที่ขาดตรงนี้ทำให้เป็นเด็กไม่มีน้ำใจ ไม่รู้จักความเอื้ออาทร ที่สำคัญหากเด็กเจนอัลฟาไม่ได้รับการพัฒนาอะไรเลย เขาจะอยู่ส่วนตัวมากขึ้น อาจไม่รู้จักรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเองด้วยซ้ำไป การรับฟัง ความคิดความรู้สึกของเด็ก แล้วสะท้อนความรู้สึกของตนเอง ก่อนจะโยนโจทย์ปัญหาให้ลูกได้ลองคิด และแก้ไขจากมุมมองของตัวเอง รวมไปถึงการเลือกรับสื่อกับเด็ก พ่อแม่ควรใช้สื่อให้สร้างสรรค์ ควรจะต้องมีการเล่าความคิดให้รู้เท่าทันสื่อ ให้คำแนะนำในเชิงสร้างสรรค์ โรงเรียน บ้านและชุมชน ควรต้องกลับมาพัฒนาศักยภาพของเด็ก และร่วมกันหาทางรับมือกับสิ่งใหม่ ๆ รวมทั้งไม่ให้เด็ก ๆ กลายเป็นพวกวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม โดยการติดอาวุธทางปัญญาให้กับเด็ก เพราะโลกในยุคปัจจุบันเป็นทั้งโลกแห่งความเป็นจริงและโลกเสมือน

ท่ามกลางสังคมแบบนี้ พ่อแม่ต้องสอนให้ลูกมีทักษะ 3 อย่าง คือ

1) พัฒนาทักษะการรู้คิด ผู้ปกครองต้องมีการพัฒนาสมองในส่วนการรู้คิดให้กับลูกตั้งแต่วัยเด็ก ฝึกให้ลูกคิดและวิเคราะห์เป็น เพราะบางครั้งการสอนแบบอบบรมสั่งสอนอาจใช้ไม่ได้ผล ซึ่งการสอนให้เด็กคิดและวิเคราะห์นั้นเริ่มได้ง่าย ๆ จากการชวนกันตั้งคำถาม ข้อสังเกต ให้เด็กรู้จักวิธีแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณไตร่ตรอง คือคิดว่าเรื่องที่ได้ฟัง ได้เห็น ได้รู้นั้นเป็นข้อเท็จจริงหรือไม่ สมควรเชื่อถือไหม สามารถพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดจากทุกด้านมารวบรวมแล้วตัดสินใจว่าสุดท้ายเป็นอย่างไรร

2) ทักษะการรู้เท่าทัน เมื่อเด็กที่คิดเป็นจะรู้เท่าทันในทุกเรื่อง และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย รู้จักคิด ตัดสินใจ วางแผน และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง รู้เท่าทันคน ตลอดจนสามารถจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังได้ โดยพ่อแม่อาจใช้วิธีการยกกรณีศึกษาต่าง ๆ มาสร้างเสริมระบบความรู้เท่าทันให้กับเด็กก็ได้

3) การสร้างจิตสำนึกที่ดี เกิดขึ้นได้จากพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก ทำดีให้เด็กดู ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตหรือการมีส่วนช่วยเหลือสังคม ปลูกฝังในสิ่งที่ดี ผู้ใหญ่ต้องใช้วิธีการสั่งสอนที่เกิดจากความรักและสัมพันธภาพที่ดี เมื่อหัวใจของเด็กเปิด สมองของเด็กก็จะเปิดตามไปด้วย เด็กก็จะค่อย ๆ ซึมซับนำแบบอย่างที่ดีนั้นไปปฏิบัติจนเกิดเป็นจิตสำนึกที่ดี และกลายมาเป็นจิตอาสาส่วนร่วมพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่ดีและมีคุณภาพได้ โดยทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนช่วยกันไม่ว่าจะเป็นบ้าน ชุมชน และโรงเรียน

สิ่งสำคัญพ่อแม่ต้องรู้จักเปิดใจและเป็นผู้ฟังที่ดี ซึ่งจากการรับฟัง ผู้ปกครองสามารถสังเกต ทักษะคิด มุมมอง ความคิดของลูกได้ และใช้วิธีการพูดคุย แลกเปลี่ยน สั่งสอน ปลูกฝังสิ่งที่ดีต่าง ๆ ลงไป เพื่อเด็กจะได้เกิดวิธีคิดที่ดีและถูกต้อง รู้จักการเสียสละ รู้จักการแบ่งปัน เป็นครอบครัวแห่งประชาธิปไตยและนำไปสู่สังคมน่าอยู่ ตลอดจนชักชวนกันเป็นสังคมแห่งจิตอาสาทั้งประเทศ ไม่ใช่สังคมแบบตัวใครตัวมันอย่างที่เห็นได้ในทุกวันนี้

วรรณคดีไทย

1. วรรณคดี คือ วรรณกรรมหรืองานเขียนที่ยกย่องกันว่าดี มีสาระ และมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ การใช้คำว่า วรรณคดี เพื่อประเมินค่าวรรณกรรมเกิดขึ้นในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสรในสมัยรัชกาลที่ 6 (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) วรรณคดีเป็นวรรณกรรมที่ถูกยกย่องว่าเขียนดี มีคุณค่า สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ มีความคิดเป็นแบบแผน ใช้ภาษาที่ไพเราะ เหมาะแก่การให้ประชาชนได้รับรู้ เพราะสามารถยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น รู้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควร และทรงคุณค่า เสฐียรโกเศศ (2555) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “วรรณคดีคือการแสดงความคิดออกมาโดยเขียนขึ้นไว้เป็นหนังสือข้อเขียนหรือบทที่แต่ง หรือ บทประพันธ์ขึ้นทั้งหมด ซึ่งเป็นของประเทศชาติใด ๆ หรือยุคสมัยใด ๆ ไม่ว่าในภาษาใด หรือว่าด้วยเรื่องใด ๆ (ยกเว้น เรื่องวิทยาศาสตร์) บทโวหารวรรณนา (belles-lettres) หรือข้อเขียนซึ่งมีสำนวนโวหารเพราะพิริ่ง มีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์ พระยาอนุมานราชธน (2518) ให้ความหมายของคำว่า “วรรณคดี” ว่า วรรณคดี คือความรู้สึกลึกซึ้งของกวี ซึ่งถอดออกมาจากจิตใจให้ปรากฏเป็นรูปหนังสือ มีถ้อยคำเหมาะสมเพราะพิริ่ง เร้าใจให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความรู้สึกลอยตาม วิภา กงกะนันทน์ (2556) กล่าวโดยสรุปว่า คำว่า “วรรณคดี” และคำว่า “วรรณกรรม” มีความหมายเดียวกันคือ ผลงานประเภทหนึ่งของมนุษย์ที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนก็ตาม แต่วรรณคดีหรือวรรณกรรมต่างจากคำพูด หรือข้อเขียนที่ใช้ในการสนทนาสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน ด้วยภาษาในวรรณคดีหรือในวรรณกรรมเป็นภาษาที่ผู้แต่งใช้อารมณ์ และสติปัญญา คิด คัดสรร กลั่นกรอง วรรณคดีหรือวรรณกรรมเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อบันทึกหรือบรรยายความรู้สึก อารมณ์ ความคิด ความใฝ่ฝัน จินตนาการและประสบการณ์ของคนให้ปรากฏออกมาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามใจปรารถนา

วรรณคดี ผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นจากอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด หรือประสบการณ์ต่าง ๆ โดยถ่ายทอดเรื่องราวหรือความคิดนั้นผ่านตัวหนังสือหรือตัวอักษร โดยการแบ่งประเภทของวรรณคดีหรือวรรณกรรมนั้น ซึ่งสามารถแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ตามเนื้อหาที่ผู้เขียนมุ่งนำเสนอ และตามผลกระทบที่มีต่อผู้อ่าน ทั้งนี้ผู้ศึกษาวรรณคดีจะต้องศึกษาวรรณคดีให้ครอบคลุม ทั้งองค์ประกอบของวรรณคดี และกลวิธีการประพันธ์ เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดในการศึกษาวรรณคดี วรรณคดีผลงานสร้างสรรค์ที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี มีศิลปะในการประพันธ์ ให้คุณค่าควรแก่การศึกษา มีการอ่านสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

2. คุณค่าของวรรณคดี วรรณคดีและวรรณกรรมเป็นบันทึกทางสังคมและสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในยุคหนึ่ง ๆ ผ่านตัวละครที่ สร้างตามจินตนาการของผู้แต่ง ไม่ว่าจะเป็นพระราชาสามัญชนหญิง ชาย คนดี คนชั่ว ผู้อ่านจึงสามารถเรียนรู้สัจธรรมของชีวิต ได้จากลักษณะนิสัยของตัวละครเหล่านั้น ได้ข้อคิด ในการดำเนินชีวิต เช่น ความดีย่อมชนะความชั่ว รู้จักการให้อภัยและเอาใจเขามาใส่ใจเรา ดังนั้น วรรณคดีและวรรณกรรมจึงให้ทั้งความเพลิดเพลินบันเทิงใจและช่วยกล่อมเกลาจิตใจมนุษย์ให้มีความดีงามอีกด้วย เพราะแสดงถึงวัฒนธรรมในด้านการใช้ภาษาที่ต้องผ่านการพัฒนาอย่างยาวนาน และภูมิปัญญาทางสังคมผ่านเนื้อหาที่แสดงถึงความเจริญทางจิตใจ คุณค่าของวรรณคดี หรือวรรณกรรม นิยมพิจารณากว้าง ๆ ใน 4 ประเด็น คือ

2.1 คุณค่าด้านวรรณศิลป์ คือ ความสละสลวยของภาษาที่ ซึ่งส่งผลต่ออารมณ์ของผู้อ่าน หรือกล่าวได้ว่า ทำให้ผู้อ่านเกิดความสะเทือนอารมณ์ เพราะตัวอักษรได้เกาะกินใจผู้อ่าน จนเกิดจินตนาการตามบทประพันธ์ และมีความรู้สึกร่วมในที่สุด ศิลปะในการประพันธ์ ให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ โดยมากมักเน้นพิจารณาเรื่องการแสดงออกโดยใช้ถ้อยคำที่มีสำนวนโวหารไพเราะมีลักษณะเด่นในเชิงการประพันธ์ สามารถถ่ายทอดความคิดความรู้สึกของกวีได้จับใจผู้อ่านและผู้ฟังให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับกวีด้วย การพิจารณาคุณค่าด้านวรรณศิลป์

2.2 คุณค่าด้านเนื้อหา เนื้อหา หมายถึง ใจความของเรื่อง รายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของ วรรณคดีและวรรณกรรม เนื้อหาจึงประกอบด้วยฉาก ตัวละคร เหตุการณ์ต่าง ๆ บทสนทนาของตัวละคร การพิจารณาคุณค่าด้านเนื้อหาจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบเหล่านี้ว่ามีครบถ้วนหรือไม่ สมจริงอย่างไร มีเหตุผลเพียงใด มีคุณค่าต่อผู้อ่านอย่างไร ในด้านเนื้อหา นอกจากเนื้อเรื่องสนุกสนาน แล้วยังต้องมีความไพเราะของคำประพันธ์ด้วย เนื้อหาที่ดีจะต้องอ่านแล้วประทับใจ ในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง การพิจารณาคุณค่าด้านเนื้อหา จะมุ่งไปพิจารณาองค์ประกอบของเนื้อหาว่ามีคุณค่าหรือเป็นประโยชน์ อย่างไร เช่น “ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอักษณาลัย เราก็จิตคิดดูเล่าเขาก็ใจ รักกันไว้ดีกว่าชิงระวังการ” จากอิศรญาณภาษิตของหม่อมเจ้าอิศรญาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า “มนุษย์ควรพึ่งพาซึ่งกันและกันเพราะไม่อาจอยู่คนเดียวในโลกได้ การเห็นอกเห็นใจ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นสิ่งดีที่ควรมีให้กัน” การอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมนอกจากจะได้ความรู้แล้ว ยังทำให้เกิดความเพลิดเพลิน บันเทิงใจ มีเนื้อเรื่อง สนุกสนาน ตื่นเต้นโลดโผนและมีข้อคิดเตือนใจอีกด้วย

2.3 คุณค่าด้านแนวคิด ตามพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 แนวคิด หมายถึงความคิดที่มี แนวทางปฏิบัติ แนวคิดทางวรรณคดีและวรรณกรรมจึงหมายถึง สารหรือความคิดสำคัญ ที่ผู้เขียนต้องการสื่อมาให้อ่านเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ อาจจะสื่อผ่านพฤติกรรมตัวละคร เนื้อหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยให้อ่านพิจารณาเรื่องทั้งหมด แล้วสรุปออกมาเป็นแนวคิดสำคัญ

2.4 คุณค่าด้านสังคม คือ ภาพสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของคน ที่สะท้อนมาจากรวมทั้ง วรรณกรรม โดยกวีนิยมแทรกไว้ในเนื้อเรื่อง เช่น ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ความเป็นอยู่การประกอบอาชีพ วรรณคดีและวรรณกรรมจึงเป็น เสมือนกระจกสะท้อนสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัยซึ่งเป็นหลักฐานที่บอกเล่าเรื่องราวในอดีตแก่คนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี

วิธีวิทยาการทางการสอน

1. วิธีวิทยา (methodology)

ขั้นตอนวิธี กฎ และการคาดการณ์อย่างมีหลักการ หรือชุดของสิ่งเหล่านั้น วิธีวิทยาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตรรกะของการแสวงหาความรู้ในศาสตร์ โดยเฉพาะการตรวจสอบศักยภาพและข้อจำกัดของเทคนิคหรือกระบวนการศึกษา (Grix, 2010) หรือระเบียบวิธีที่นักวิชาการในแต่ละสาขาใช้แสวงหาความรู้ (Guba & Lincoln, 1994) ขณะที่ทีตนา แคมมณี (2557) ได้ระบุถึงวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ในฐานะที่เป็น

"ศาสตร์การสอน" ว่าเป็นองค์ความรู้ที่ครอบคลุมการวางแผน การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ บูรณาการเนื้อหาวิชาและเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญา รู้คิด มีความสุขในการเรียนรู้ และสามารถตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ด้านพิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2559) กล่าวว่า วิธีวิทยา (Methodology) หมายถึง ขั้นตอนวิธี กฎ และการคาดการณ์อย่างมีหลักการ หรือชุดของสิ่งเหล่านั้น วิธีวิทยา เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตรรกะของการแสวงหาความรู้ในศาสตร์ โดยเฉพาะการตรวจสอบ ศักยภาพและข้อจำกัดของเทคนิคหรือกระบวนการศึกษา หรือระเบียบวิธีที่นักวิชาการในแต่ละสาขาใช้ แสวงหาความรู้ เช่น วิธีตั้งคำถามการวิจัย วิธีการหาหลักฐานข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

2. วิธีวิทยาการ

ระเบียบวิธีการ การวางแผนที่มีขั้นตอนมีระบบในกระบวนการค้นหาความรู้ศาสตร์แขนงต่าง ๆ เป็น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตรรกะของการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะการตรวจสอบศักยภาพและข้อจำกัดของเทคนิค หรือกระบวนการศึกษา ที่นักวิชาการในแต่ละสาขาใช้แสวงหาความรู้

3. การสอน

กระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาขึ้นเป็นสมาชิกที่ดี ของสังคม เนื่องจาก สภาพแวดล้อมมีทั้งดีและไม่ดีซึ่งจะเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลไปในทิศทาง ดังกล่าว ดังนั้นการสอนจะมีการ จัดสภาพแวดล้อมที่ดีส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี อดิศิริ วิชาลัย (2535) กล่าวว่า คำว่า "สอน" หมายถึง บอกวิชาความรู้ให้ แสดงให้เข้าใจโดยบอกวิธีหรือให้ทำให้เห็นเป็น ตัวอย่าง คนส่วนใหญ่จึงเข้าใจว่าการสอน คือการถ่ายทอดความรู้โดยการบอก อธิบายขยายความให้เข้าใจ ครู จึงเป็นผู้รู้ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เหนือกว่าผู้เรียน แต่นักวิชาการอธิบายความหมายของการสอนไว้ว่า เป็น กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่คาดหวัง จาก ไม่รู้เป็นผู้มีความรู้ มีความเข้าใจ จากที่ทำไม่ได้หรือทำไม่เป็น เป็นผู้ทำได้ทำเป็น เป็นต้น กาญจนา เกียรติ ประวัติ (2524) กล่าวว่า การสอน (Teaching) คือการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์เรียนรู้ การสอนมิได้ หมายถึง การบอกแต่เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้สอนกระทำไปเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด ความเจริญงอกงาม ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา

4. เทคนิคและวิทยาการจัดการสอน

วิธีการ มาตรการในการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งมีหลากหลายวิธีด้วยกัน ผู้สอนสามารถ คิดค้น พัฒนา สรรหา แลกเปลี่ยน เรียนรู้ สืบเสาะเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่มากมายสามารถเลือกใช้ตามความ เหมาะสม ในที่นี้จะนำเสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาภาษาไทย จำนวน 14 วิธีดังนี้

1) วิธีการสอนแบบบรรยาย คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการเตรียมเนื้อหาสาระ แล้วบรรยาย คือ พูด บอก เล่า อธิบายเนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ ต้องการสอนแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนซักถามแล้วประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง

2) วิธีการสอนแบบอภิปราย (Discussion Method) เป็นการสอนโดยที่นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง การอภิปรายระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนด้วยกัน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน วิธีการสอนแบบอภิปรายจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็นเหตุเป็นผล และสร้างความเป็นประชาธิปไตย

3) วิธีการสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย ทิศนา ขัมมณี (2557) อธิบายว่าเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 4-8 คน และให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม ซึ่งวัตถุประสงค์ของวิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนกว้างขึ้น

4) วิธีการสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) หมายถึง การที่ครูหรือนักเรียนคนใดคนหนึ่ง แสดงบางสิ่งบางอย่างให้นักเรียนดู หรือให้เพื่อนๆดู อาจเป็นการแสดงการใช้เครื่องมือแสดงให้เห็นกระบวนการวิธีการ กลวิธีหรือการทดลองที่มีอันตราย ซึ่งไม่เหมาะที่จะให้นักเรียนทำการทดลอง การสอนวิธีนี้ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถทำในสิ่งนั้นได้ถูกต้อง จุดประสงค์การสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นขั้นตอนการปฏิบัติ เช่น วิชาพลศึกษา ศิลปศึกษา อุตสาหกรรมศิลป์

5) วิธีการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ วราภรณ์ ศุณาลัย (2536) กล่าวว่า การสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนกำหนดหัวข้อเรื่อง ปัญหาต่าง ๆ หรือสร้างสถานการณ์ขึ้นมาให้คล้ายกับสภาพความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนได้เตรียมการล่วงหน้า แล้วจึงแสดงบทบาทตามที่สมมติขึ้นมาอันเป็นแนวทางที่สามารถนำไปแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ที่อาจจะประสบในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ผู้เรียนก็สามารถแสดงบทบาทในชั้นเรียน โดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า

6) วิธีการสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนแสดงละคร ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหาและบทละครที่ได้กำหนดไว้ (ทิศนา ขัมมณี, 2557) และนำเรื่องราวที่แสดงออกมา และการแสดงของผู้แสดงมาอภิปรายร่วมกัน

7) วิธีการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนจัดสถานการณ์ขึ้นเลียนแบบของจริง โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการแก้ปัญหา ได้ใช้ทักษะกระบวนการคิดและการตัดสินใจจากสถานการณ์นั้น ๆ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทบาทหรือในสถานการณ์นั้น ๆ ให้มากที่สุด

8) วิธีการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning: PjBL) เป็นเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นและเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติกระทั่งได้คำตอบที่ผู้เรียนอยากรู้หรือสงสัย สนับสนุนให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสิ่งที่กำลังเรียนรู้ และบูรณาการความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ กับชีวิตจริง เพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ของตนเองจากรูปธรรมเป็นนามธรรม ซึ่งอาจเป็นองค์ความรู้ที่เหมือน

หรือต่างจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในห้องเรียน ทั้งนี้การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานยังกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา คิดวิพากษ์ และคิดรับผิดชอบต่อความสำเร็จของส่วนรวม

9) วิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) เป็นเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าเผชิญปัญหาอุปสรรค ด้วยการทำความเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างลุ่มลึก เป็นเหตุเป็นผล และแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างตรงประเด็นและสร้างสรรค์ ทั้งนี้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากความเสี่ยง ซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมายสำหรับผู้เรียน

10) วิธีการสอนโดยการไปทัศนศึกษา (Fieldtrip) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำผู้เรียนออกไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่ที่เป็นแหล่งความรู้ในเรื่องนั้น (ซึ่งอยู่นอกสถานที่เรียนกันอยู่โดยปกติ) โดยมีการศึกษาเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการที่ผู้สอนและผู้เรียนได้ร่วมมือกันวางแผนไว้ และมีการอภิปราย สรุปผลการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้

11) วิธีการสอนแบบการใช้กรณีศึกษา (Case studies) เป็นเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจและเชื่อมโยงเหตุการณ์สมมติหรือเหตุการณ์ที่มีเค้าโครงจากเรื่องจริงกับความรู้หรือทักษะที่ได้เรียนรู้ในรายวิชา โดยมีการกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับกรณีศึกษาและองค์ความรู้ที่ต้องนำมาใช้อย่างชัดเจน แต่ไม่มีการจำกัดคำตอบที่ถูกผิดหรือคำตอบที่แน่นอนเพียงคำตอบเดียว

12) วิธีการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning Methods) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning: CL) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางรูปแบบหนึ่ง การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ CL นี้เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันและมีการทำงานร่วมกัน เป็นทีมเล็ก ๆ ทีมละ 2-5 คน โดยกำหนดให้สมาชิกของทีมต้องมีความสามารถที่แตกต่างกัน เพื่อเสริมสร้าง สมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน และเพื่อที่จะทำให้สมาชิกแต่ละคนมีความสามารถมากยิ่งขึ้น สมาชิกแต่ละคนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ประการสำคัญต้องมีกระบวนการทักษะทางสังคมไปพร้อมๆกัน

13) วิธีการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนมีหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีการส่วนใหญ่ก็จะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด การสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้เป็นเทคนิคการสอนที่เน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ศูนย์การเรียนรู้แต่ละศูนย์ก็จะมีเนื้อหาและบทเรียนที่แตกต่างกันไป โดยจะมีการแบ่งกลุ่มเพื่อปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสหาคำตอบโดยตนเองและสามารถร่วมงานกับเพื่อน ๆ ได้โดยทั่วไปแล้วเมื่อมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนแล้วจะมีการตั้งประธานกลุ่มและเลขานุการประจำกลุ่มไว้สำหรับประสานงานและติดต่อกันระหว่างผู้เรียนกับสมาชิกในกลุ่ม (ระวีวรรณ วุฒิประสิทธิ์, 2530)

14) วิธีการสอนแบบสืบสอบ (Inquiry-based Learning) เป็นเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตสถานการณ์รอบตัว ตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และประมวลคำตอบจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การซักถาม หรือการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อคลี่คลายความ

สงสัยด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้ไปสู่การสร้างประสบการณ์ของตนเอง และสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม

5. การสอนยุคใหม่กับการสอนดั้งเดิม

กระทรวงศึกษาธิการ (2555) กล่าวถึงครูสามยุค คือ ครูยุคโบราณ ครูยุคต่อมา และครูปัจจุบัน โดยมีข้อความตอนหนึ่งว่า “คำกล่าวของชาวอิสานโบราณที่ว่า “เรียนกับพ่อ ก่อกับครู” บอกให้รู้ว่าพ่อแม่และครูเป็นผู้จัดการศึกษาและการเรียนรู้ในชุมชน เด็ก ๆ เรียนเกี่ยวกับชีวิตและธรรมชาติจากพ่อแม่ และเรียนรู้เรื่องแปลกใหม่กับครู พ่อแม่และครูจัดการเรียนรู้ด้วยคำกริยา 4 คำ คือ 1) บอกด้วยวาจาและใช้มือชี้ 2) สั่งด้วยวาจาและสาธิต 3) ทำให้ดูและจับมือศิษย์ให้ทำ และ 4) สอนด้วยวาจาให้ศิษย์รู้สึกและสำนึกในความดีงาม” เพื่อให้ศิษย์รู้ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไม เท่าไร การใช้วาจากริยาท่าทาง เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้มีอาชีพครู ครูคือผู้อบรม สั่ง และสอนผู้เรียน ซึ่งจำเป็นต้องใช้การพูด การอธิบาย การแสดงทางสีหน้าท่าทางประกอบการพูด ดังนั้น ครูที่มีทักษะในการใช้วาจากริยาท่าทาง ก็จะมีความสามารถในวิธีการพูด การใช้น้ำเสียง ใช้จังหวะ ประกอบกับการใช้กริยาท่าทาง ชวนให้สนใจ สื่อความเข้าใจได้กระชับชัดเจน เหมาะสม ไม่เคอะเขิน และเหมาะกับบุคลิกภาพของผู้เป็นครู ถ้าครูมีทักษะการใช้กริยาวาจาท่าทาง จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้ดี ประโยชน์ของการใช้วาจากริยาท่าทางเสริมบุคลิกภาพและสื่อความหมาย

1. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเคารพศรัทธา และเกิดเจตคติที่ดีต่อผู้สอน เกิดความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรมทำให้ปัญหาความไม่สนใจเรียนหมดไป

2. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนอย่างกระจ่างแจ้ง เพราะผู้สอนมีความสามารถในการอธิบายบทเรียนหรือมอบหมายงานต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดี อันเป็นผลให้ผู้เรียนสนใจและพอใจในการเรียนวิชานั้น

3. ช่วยให้การควบคุมชั้นมีประสิทธิภาพ เพราะผู้เรียนยอมรับผู้สอน เมื่อผู้สอนอบรมอย่างไร ย่อมเชื่อฟังและปฏิบัติตาม

สรุปว่า ภารกิจของครูโบราณ คือ บอก สั่ง ทำให้ดู และสอน การบอกทำให้ได้ข้อมูลและความรู้ การสั่งทำให้ได้ทักษะการปฏิบัติ การสอนทำให้ได้คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ครูยุคต่อมา ก็ใช้วิธีการทั้ง 3 ประสานกันตามสาระและโอกาส โดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์และสื่อช่วยในการบอก การสั่ง การสอนมากขึ้น สื่อที่ใช้มาก คือหนังสือรูปภาพสมุดดินสอ ปากกา

ครูปัจจุบันใช้วาจาและการกำกับน้อยลง เพราะมอบหมายให้เครื่องคอมพิวเตอร์บอก สั่ง และสอน แทน บางวันครูกับศิษย์อาจจะไม่ได้พูดคุยกัน เพราะศิษย์คุยกับเพื่อน ๆ ในสื่อทดุ่ม พนม พงษ์ไพบูลย์ (2543) กล่าวว่า ในโลกยุคใหม่ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นได้กับทุกคน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนของครูจึงควรสอดคล้องกับแนวการปฏิรูปการศึกษา โดยผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก และลักษณะการสอนจะต้องมีความหลากหลาย สอนให้นักเรียนรู้จักคิด คิดเป็น ทำเป็น มีวิจารณญาณของตนเอง โดยครูจะต้องคอยให้คำชี้แนะ บทบาทของครูในอนาคตคือ การสอนวิธีหาความรู้ในโลกแห่งความรู้

อันมากมายที่ไม่อาจสอนได้หมด

บทสรุป

วิธีวิทยาการทางการสอนวรรณคดีไทยสำหรับเด็กยุคใหม่ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัล และลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การบูรณาการแนวคิด Constructivism การเรียนรู้เชิงรุก และเทคโนโลยีดิจิทัล จะช่วยให้วรรณคดีไทยมีความหมายและสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้เรียน การประเมินผลตามสมรรถนะและการพัฒนาบทบาทครูอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ เด็กยุคใหม่ที่เติบโตในสังคมดิจิทัลและมีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างจากอดีต โดยอาศัยแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) และวิธีวิทยาการสอนแบบอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้สื่อออนไลน์ในยุคสมัยใหม่ให้เกิดประโยชน์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้วรรณคดีไทย เนื้อหามุ่งวิเคราะห์ปัญหาและความท้าทายของการสอนวรรณคดีไทยในปัจจุบัน ตลอดจนเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการเชื่อมโยงคุณค่าทางวัฒนธรรมกับบริบทชีวิตของผู้เรียน โดยยกตัวอย่างการจัดการเรียนรู้จากวรรณคดีสำคัญ เช่น รามเกียรติ์ ขุนช้างขุนแผน และ พระอภัยมณี การปรับวิธีวิทยาการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของเด็กยุคใหม่จะช่วยให้วรรณคดีไทยไม่เพียงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกจดจำ แต่เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิตและสร้างความหมายต่อผู้เรียนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษานี้ ขอเสนอโมเดลเชิงระบบวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยสำหรับผู้เรียนเจนเนอเรชันอัลฟา (Systematic Model of Thai Literature Instructional Methodology for Generation Alpha Learners) ซึ่งเชื่อมโยงผู้เรียน ตัวเนื้อหาวิชา กลวิธีการสอน และเป้าหมายปลายทางเข้าด้วยกันอย่างเป็นลำดับขั้นตามทิศทางของลูกศรดังนี้

1. ส่วนแกนหลักซ้ายมือ: การวิเคราะห์โจทย์และกลุ่มเป้าหมาย (แนวดิ่งจากล่างขึ้นบน)

ในส่วนนี้แสดงให้เห็นถึง "ฐานราก" ของปัญหาและปัจจัยนำเข้า (Input) ที่เป็นตัวกำหนดทิศทางของการจัดการเรียนรู้

ฐานล่างสุด: วรรณคดีไทย: กำหนดให้วรรณคดีไทยเป็นสารตั้งต้นในการเรียนรู้ โดยโมเดลนิยามว่าเป็นมรดกอันล้ำค่า ศิลปกรรมทางภาษาอันเป็นเครื่องแสดงถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนชาติไทย

ชั้นกลาง: เด็กยุคใหม่ Gen Alpha หรือ Alpha Generation: ลูกศรชี้ขึ้นจากวรรณคดีไทยมาสู่กล่องนี้ หมายถึงการนำวรรณคดีไทยมาส่งมอบให้แก่กลุ่มผู้เรียนในปัจจุบัน ซึ่งโมเดลระบุคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายไว้ว่าเป็นกลุ่มเด็กที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีโดยสมบูรณ์แบบ

ชั้นบนสุด: วิธีวิทยาการทางการสอนวรรณคดีไทยสำหรับเด็กยุคใหม่: เมื่อนำโจทย์ของ "วรรณคดีไทย" มาเจอกับ "เด็ก Gen Alpha" จึงนำไปสู่การตกผลึกสร้างวิธีวิทยาการสอนรูปแบบใหม่ขึ้นมา โดยมุ่งเน้น

การสอนที่สอดคล้องกับสังคมดิจิทัลและลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผ่านการบูรณาการแนวคิด Constructivism (การสร้างองค์ความรู้) การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้วรรณคดีไทยมีความน่าสนใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้เรียนยุคใหม่ได้จริง

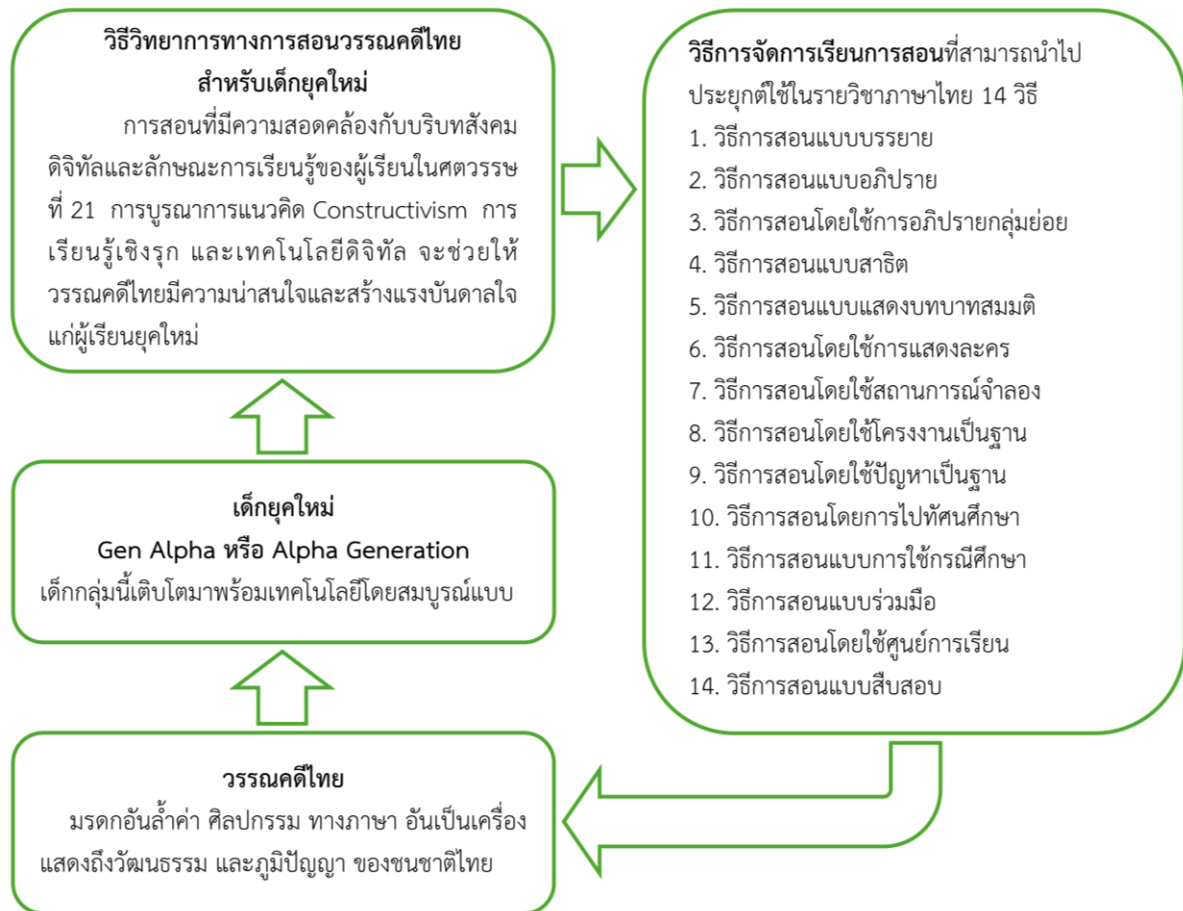
2. ส่วนกล่องขวามือ: เครื่องมือและกลวิธีภาคปฏิบัติ (กระบวนการชี้แนะรวบและส่งต่อ)

เมื่อได้หลักการจากขั้นบนสุดแล้ว ลูกศรจะชี้ไปทางขวาเข้าสู่กล่อง "วิธีการจัดการเรียนการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาภาษาไทย" ซึ่งถอดรหัสออกมาเป็นกลวิธีการจัดกิจกรรมในห้องเรียนที่เป็นรูปธรรมอย่างหลากหลายถึง 14 วิธีเพื่อให้ครูผู้สอนเลือกใช้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก Gen Alpha ได้แก่ วิธีการสอนแบบบรรยาย วิธีการสอนแบบอภิปราย วิธีการสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย วิธีการสอนแบบสาธิต วิธีการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ วิธีการสอนโดยใช้การแสดงละคร วิธีการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง วิธีการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน วิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิธีการสอนโดยการไปทัศนศึกษา วิธีการสอนแบบการใช้กรณีศึกษา วิธีการสอนแบบร่วมมือ วิธีการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ และวิธีการสอนแบบสืบสอบ

3. ลูกศรสะท้อนกลับด้านล่าง: วงจรป้อนกลับและการดำรงอยู่ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

จุดเด่นของโมเดลนี้คือมีลูกศรหักมุมจากกล่องวิธีสอน 14 วิธีด้านขวา วิ่งย้อนกลับลงมาหาฐานล่างสุด (วรรณคดีไทย) อีกครั้งหนึ่ง การเชื่อมโยงลักษณะนี้ในทางวิชาการหมายถึง "การสร้างวงจรป้อนกลับที่ยั่งยืน" (Sustainable Feedback Loop) สรุปใจความได้ว่า เมื่อครูผู้สอนนำวิธีการจัดการเรียนรู้ทั้ง 14 วิธีนี้ไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จะไม่ใช่ว่าแค่เด็กสอบผ่าน แต่กิจกรรมเหล่านั้นจะย้อนกลับไปช่วยชุบชีวิตและอนุรักษ์ "วรรณคดีไทย" ให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิต สามารถส่งทอดมรดกทางปัญญาและวัฒนธรรมของชาติให้อยู่รอดและมีความหมายต่อจิตใจของผู้เรียนในสังคมยุคดิจิทัลสืบต่อไปอย่างไม่สูญหาย

ต่อไปนี้เป็นโมเดลเชิงระบบวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยสำหรับผู้เรียนเจนเนอเรชันอัลฟา (Systematic Model of Thai Literature Instructional Methodology for Generation Alpha Learners) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงโมเดลเชิงระบบวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย สำหรับผู้เรียนเจนเอชแอลฟา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *ครูยุคโบราณ*. <https://www.moe.go.th/ครูยุคโบราณ/>
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2524). *วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน*. วัฒนาพานิช
- ทิตินา แคมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2543). *การพัฒนางานแนะแนวในยุคการปฏิรูปการศึกษา*. ไทยวัฒนาพานิช
- พระยาอนุমানราชธน. (2518). *การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์*. เจริญรัตน์การพิมพ์
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2559). *ปรัชญาสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบัณฑิตยสถาน
- ระวีวรรณ วุฒิประสิทธิ์. (2530). *บทเรียนวิชาครูทางวิทยุไปรษณีย์ชุดวิชาครู ระดับ พ.ม. วิชาหลักการสอน. ศูนย์การศึกษาสำหรับครูทางวิทยุไปรษณีย์*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. ราชบัณฑิตยสถาน.
- วราภรณ์ ศุนาลัย. (2536). *หลักสูตรและการสอน*. สหมิตรการพิมพ์

- วิจารณ์ พานิช. (2563). *การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิภา กงกะนันทน์. (2556). *วรรณคดีศึกษา (ว่าด้วยหลักการอ่าน)*. องค์การคำของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2559). *สุขภาพคนไทย 2559: ตายดี วิถีที่เลือกได้*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
<https://dol.thaihealth.or.th/Media/Index/905ec958-59f3-e711-80e3-00155d65ec2e?ReportReason=0#>
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2538). *ประมวลพระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พุทธศักราช 2538*. โรงพิมพ์กรุงเทพฯ.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2564). *รู้จัก Generation Alpha : รุ่นใหม่วัยเยาว์ ผู้กำหนดอนาคต*. OKMD Knowledge Portal.
<https://knowledgeportal.okmd.or.th/knowledge/65113c4d51d55>
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2563). *นพ.สุริยเดว ทรีปาตี: ให้ลูกร่วมทุกข์สุข เรียนวิชาผิวดวง รับมือเด็กเจนอัลฟาด้วยพลังบวก*. The Potential. <https://thepotential.org/family/alpha-generation-treat/>
- เสฐียรโกเศศ. (2555). *การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์*. ราชบัณฑิตยสถาน
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (พิมพ์ครั้งที่ 12)*. โรงพิมพ์ สกสศ.
- อนงค์ศิริ วิชาลัย (2535). *เสริมความรู้ภาษาไทยระดับประถมศึกษา*. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา
- Grix, J. (2010). *The Foundations of Research*. London: Palgrave Macmillan.
<https://doi.org/10.1007/978-0-230-36490-5>
- Guba, E., & Lincoln, Y. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In N. Denzin, & Y. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 105-117). Sage